

NUMISMATICA PANNONICA

ANTIQUE NUMISMATIC WORKSHOP
CONFERENCE PROCEEDINGS

2019

ACTA NUMISMATICA HUNGARICA
SUPPLEMENTUM II

NUMISMATICA PANNONICA

II

PROCEEDINGS OF THE CONFERENCE HELD BY THE
ANTIQUE NUMISMATIC WORKSHOP

ON THE 9TH SEPTEMBER 2019 AT THE HUNGARIAN NUMISMATIC
SOCIETY BUDAPEST, HUNGARY

BUDAPEST 2020

NUMISMATICA PANNONICA II

Editor-in-chief:
ISTVÁN VIDA

Volume editor:
LAJOS JUHÁSZ

Technical editor:
ENIKŐ KOVÁCS

Contact: numismaticapannonica@gmail.com

Available online at <http://acta.numizmatika.org>

© Hungarian Numismatic Society, Antique Numismatic Workshop

Cover design: Gábor Vácz

ISBN 978-615-81521-1-2

National Cultural Fund of Hungary
www.nka.hu

Budapest 2020

Contents

Foreword / Előszó	7
Abbreviations of journals and periodicals / Rövidítésjegyzék	9
TORBÁGYI Melinda Háború és a kelta nagyezüstverés a Kárpát-medence térségében	11
Tamás FEHÉR Roman Coins from the Municipium of Brigetio	22
A. VIDA István Viminacium hátlapos aprópénz-utánzatok	29
JUHÁSZ Lajos Egy újrafelfedezett éremkincs Aquincum polgárvárosából	51
Lőrinc TIMÁR City gate or watchtower? Turret or signal beacon? An obscure detail on some Late Roman coins.	65
HOPPÁL Krisztina Római pénzek Jáváról	75
BARNA Ferenc Adalékok a késő császárkor római irodalmának pénzneveihez Einige Beiträge zu den Münznamen in der römischen Literatur der späten Kaiserzeit	87 94

Egy újralfedezett éremkincs Aquincum polgárvárosából

JUHÁSZ LAJOS*

In 1949 a coin hoard consisting of 41 silver pieces came to light in the civil town of Aquincum only a few meters from the museum building, but lay unpublished for seven decades. The hoard ending in 260 primarily contains coins from the joint reign of Valerian I and Gallienus, a period surprisingly underrepresented in the coin material of Aquincum's civil town. The find fits well into a considerable series of coin hoards deposited around this time, a tendency previously noticed by several scholars. These coins contain important information on the general uncertainties in Pannonia leading to significant changes in every aspect of life. Such was the abandonment of the civil town, which was part of a general trend seen in the whole of the province.

Egy éremkincs felfedezése mindig nagy örömmel tölti el megtalálóját. Az érzés mellé még jókora összezavarodottság is társul, amennyiben ez a felfedezés egy múzeumban évtizedekkel a kiásást követően történik meg. Épp ilyen helyzet állt elő az aquincumi polgárváros érmeinek feldolgozása közben, amikor a többi anyaghoz képest meglepően jó megtartású III. század közepére keltezhető ezüstérmek kerültek elő. A leletkísérő szerint a pénzek 41 darabból álló éremkincs részét képezték, amelynek szerencsére minden darabja megvolt. Érdekes módon, átkutatva a numizmatikai szakirodalmat, Pekáry Tamásnál az éremlelet pusztá említését találtam saját Aquincum éremforgalmáról szóló cikkében.¹ A múzeum munkatársainál tovább érdeklődve csak az 1951-es rövid ásatási jelentéséig jutottam. Ebben az ásató, Szilágyi János szerint 1949 nyarán csatornaásás közben találták meg a régi múzeum épületétől 18 méterre északnyugatra, a környező lapidariumtól 6 méterre nyugatra (Fig. 1): „A leletek közül kiemeljük még jelentésünkben előzetes megemlítéssel a 41 db.-os éremleletet. Egy kis gödörben, 110 cm mélységben találtuk’ (egy csomóban) a verdefényes dupladerm-nár-kincset. Iulia Maesa-tól (Sept. Severus neje) Gallienus császárig tartó kb. egy emberöltő császárainak az érmeit rejtették el 265 körül, nyilvánvalóan ellenséges megrohanás hírére, mint egyazon nemzedék gyűjtögetésének szegényes eredményeit.”² Az interpretációja az éremkincsek hagyományos megközelítését tükrözi.³ Mivel a felfedezés csatornaásás közepette történt, ezért csak

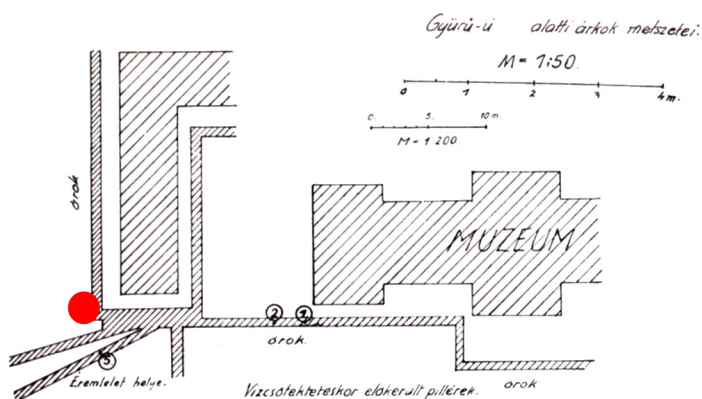

Fig. 1. Az éremkincs előkerülési helye piros ponttal jelölve. (Szilágyi 1951, 134.)

* ELTE Régészettudományi Intézet (juhasz.lajos@btk.elte.hu)

1 PEKÁRY 1953, 110.

2 Julia Maesa valójában Septimius Severus feleségének, Julia Domnának volt a nővére. SZILÁGYI 1951, 133.

3 Az éremkincsek értelmezésének alakulásához lásd BLAND 2018, 7–9; GUEST 2015, 101–105.

egy keskeny sáv feltárására került sor, így a kontextusból kevés információt lehetett leszűrni. A munkák során a közelben kemencét és két pilléralapzatot is feltártak, de keltezésük és a kinccsel való kapcsolatukra nem lehetett támpontot találni.

Fontos megemlíteni, hogy az érmek a felfedezés időpontjában Szilágyi szerint „verdefényes” állapotban voltak, amely az Aquincumban talált további érmekhez képest még mindig helytálló megállapítás, ahonnan többnyire elég kopott állapotban kerülnek elő. Feltehetően erre utal némi túlzással az ásató, mivel a pénzek bizonyos kopásnyomokat azért mutatnak. Érdekes módon Szilágyi nem tesz említést semmilyen tárolóról, vagyis az érmek közvetlen kapcsolatban voltak a földdel, de még mindig megtartották fénylő megjelenésük.

A 41 érem közül 2 denarius (Julia Maesa és Maximinus Thrax), a maradék 39 antoninianus I. Philippustól Gallienusig (Fig. 2). A kincs 42 éves időszakot fed le 218-tól 260-ig. A legtöbb érem (58,5%) Valerianus és Gallienus közös uralkodása alatt készült. A pénzek datálása és verdéhez sorolása az Euaze kincs alapján történt, amennyiben eltér a RIC-től.

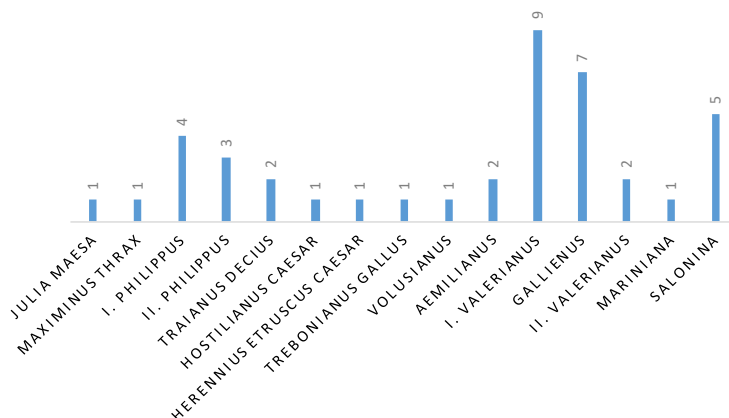

Fig. 2. Az éremkincs uralkodók szerinti megoszlása.

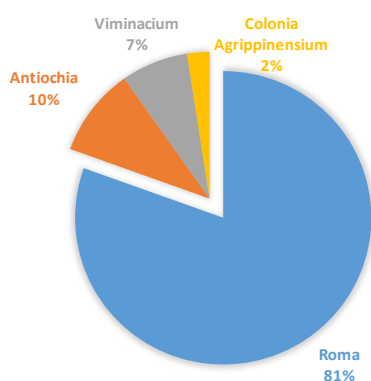

Fig. 3. Az éremkincs verdék szerinti megoszlása.

Nem meglepő módon a verdék megoszlása Róma (81%) dominanciáját tükrözi, amely 4 Antiochiában, 3 Viminaciumban⁴ és egy Colonia Agrippinensiumban⁵ készült pénzzel egészül ki (Fig. 3).

Hostilianus caesar antiochiai érme (Nr. 13) a RIC-ben leírtnak unikális variánsa, IV-es officina jelzéssel a büszt alatt.⁶ Három másik pénz is eltér a RIC-ben leírtaktól (Nr. 29 más büszt, Nr. 30 eltérő előlapi körirat, Nr. 40. verdejegy hiánya), ám az euaze-i kincsben megtalálhatóak voltak

A kincs záróverete Gallienus GERMANICVS MAX V hátlapos érméje (Nr. 33), amelyet a RIC a lugdunumi verdéből 258-259-re tesz, míg az euaze-i kincs alapján 259-260 július-augusztusára keltezhető, viszont a colonia agrippinensiumi verde terméke. A még viszonylag magas ezüsttartalommal rendelkező pénze némi kopásnyomokat mutat, amely bizonyos

⁴ A RIC Mediolanumhoz sorolta ezeket.

⁵ A RIC Lugdunumhoz sorolta ezeket.

⁶ A RIC 201 csak VII-es jelzést említ a büszt alatt. Ugyanez az officinajel, de jobbra haladó Victoriával egy magángyűjteményből ismert: <http://sonic.net/~marius1/mysite/Hostilian%20Caesar%20Antioch.htm> (utolsó megtekintés 2019.02.18). Ilyen officinajelzés és hátlap Hostilianus augustus által vert érmén szokványos. RIC 209.

forgalmi időre utal.⁷ Általános-
ságban kijelenthető, hogy Valeri-
anus és Gallienus korábbi vertei
az aquincumi kincsben jobb
megtartásúak a későbbiekénél, ez
azonban az érme jobb minősé-
gével is magyarázható. Az érme
kibocsátók szerinti megoszlása I.
Philippus és I. Valerianus és Galli-
enus közös uralkodása alatt mutat
kiugrást. Ezzel szemben az érem/
év index alapján magasabb értékek
jelennek meg Traianus Decius és
Aemilianus alatt, I. Valerianus és
Gallienus alatti csúccsal (Fig. 4).

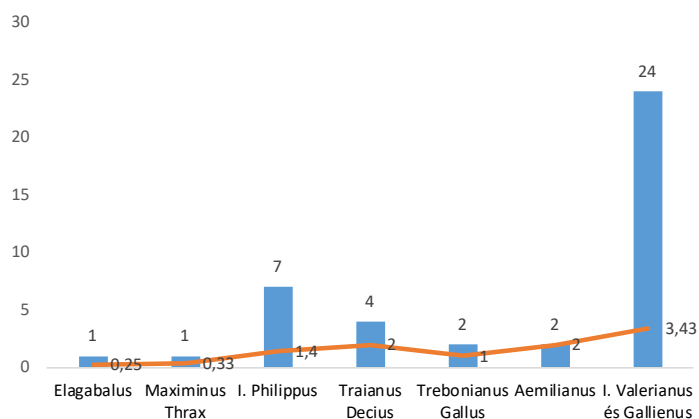

Fig. 4. A kibocsátók szerinti megoszlás és az érem/év index.

Az alábbi grafikon (Fig. 5) évek szerint próbálja megjeleníteni a kincs összetételét a csak pár éves pontossággal meghatározható darabok ellenére. Itt a pénz összes lehetséges keltezési évére egy egység került. Ez első látásra félrevezető lehet a 251-es év csúcsánál, ahol mind Traianus Decius, mind Trebonianus Gallus rosszul datálható pénzei is megjelennek. Ugyanígy 253-ban is kimagasló érték mutatkozik, habár a két Aemilianus veret biztosan ekkorra keltezhető. A grafikon legjobban

I. Valerianus és Gallienus érme-
inél használt-
ható, ahol a 254-re
tehető 11 érem
vezet el a görbe
csúcsát mutató
255 és 256 évekre
a maguk 14, illetve
15 darabjával.
257-ben megint
a három évvel
korábbi mennyiség
tűnik fel, amelyet
a 258-ban tapasztalható fokozatos

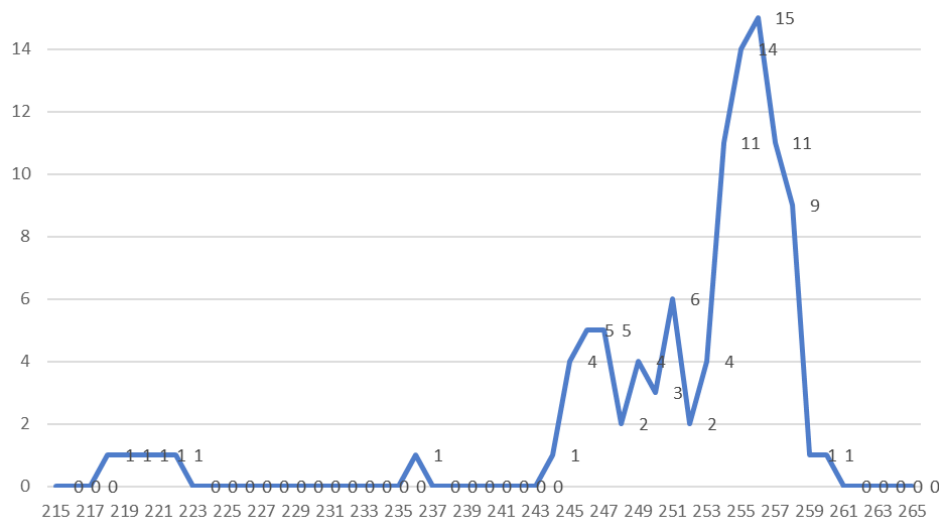

Fig. 5. Az éremkincs évek szerinti megoszlása.

csökkenés követ 9 pénzzel. A görbe 259–260-ban hirtelen 1 éremre esik vissza, amely a kincs végét is jelöli. A kincs összetétele a kevés korai pénzzel, és a közvetlenül a záródás előtti érme magas számával arra utal, hogy ezeket közvetlenül a pénzforgalomból vették ki.⁸

Az aquincumi éremkincs pontosabb megítéléséhez elengedhetetlen összehasonlítani az I. Valerianus és Gallienus közös uralkodása alatt záródó, teljességgel ismert nagyszámú pannoniai depóval.⁹ Az alábbiakban ezek a kezdő veretek szerinti kronológiai sorrendben következnek.

7 Hogy ez mennyiben magyarázható a verdéből a pannoniai határra való szállítással azt nehéz megmondani. Ehhez a problémához lásd BLAND 2018, 69.

8 FITZ 1978, 237–238, 276.

9 A csak részlegesen ismert éremkincsek az adatok megbízhatóságának kérdésessége miatt nem kerültek bele a felsorolásba. Így nem került bele például a mérgei, baracsi vagy a tapolca-szentgyörgyhegyi kincs sem. BÖRZSÖNYI 1915, 98; FMRU II, 121–123; FITZ 1978, 180; HUSZÁR 1963, 158; RAFMU II, 159–162; FMRU I, 27.

Galbától

Szalacska I¹⁰ (200 db), Enying¹¹ (2043 db Galbától/Hadrianustól)

Titustól

Berndorf¹² (242 db), Szalacska III¹³ (50 db), Görgeteg¹⁴ (459 db)

Antoninus Piustól

Balozsamegyes¹⁵ (337 db), Felsőtengelic¹⁶ (1090 db), Kistormás¹⁷ (809 db),

Commodustól

Garčin I¹⁸ (227 db), Korong¹⁹ (2290 db)

Septimius Severustól

Bosna²⁰ (37 db), Dvorska²¹ (471 db), Gorsium²² (3089 db), Kab-hegy²³ (141 db),
Nagyvenyim²⁴ (1233 db), Szalacska IV²⁵ (905 db),

Caracallától

Apetlon²⁶ (360 db Regalianusig)

Elagabalustól

Balácsa²⁷ (86 db), Garčin II²⁸ (51 db), Intercisa I²⁹ (256 db), Intercisa III³⁰ (257 db), Nagyvá-
zsony-Felsőcsepely³¹ (40 db Regalianusig), Szakcs³² (871 db), Zalaszentgrót³³ (40 db)

III. Gordianustól

Carnuntum³⁴ (53 db), Janja³⁵ (26 db), Maradik³⁶ (248 db), Oštra Luka II³⁷ (34 db),
Szalacska V³⁸ (37 db)

10 FITZ 1978, 197–198.

11 Az érmek többsége (721 db) III. Gordianus kibocsátásai voltak, és csak 27 db volt Valerianus és Gallienus uralkodásából. BÍRÓNÉ SEY 1971–1972, 6–7. vö. FITZ 1978, 187–189.

12 FITZ 1978, 169–171.

13 FITZ 1978, 194–195.

14 Csak 3 érme volt III. Gordianusnál korábbi. FITZ 1978, 174–175.

15 Az érmek mellett arany ékszereket és egy ezüst fibulát is elrejtettek. BÍRÓNÉ-SEY-KÁROLYI-SZENTLÉLEKY 1971, 190–193, 197–203.

16 ALBEKER-BÍRÓNÉ SEY 1969–1970, 14–21; BÍRÓ-SEY 1971–1972, 3–8.

17 BÍRÓNÉ SEY 1963, 55–63; FITZ 1978, 192–194.

18 VULIĆ-FARAC 2014, 42–43.

19 FMRSI II, 393–420/466.

20 FITZ 1978, 171–172.

21 VULIĆ-FARAC 2014, 48–49.

22 FMRU I, 343–358.

23 RAFMU II, 100–105; KUBITSCHKE 1903, 107–110.

24 FMRU I, 272–279.

25 FITZ 1978, 198–200.

26 FITZ 1978, 166–167.

27 RAFMU II, 107–110.

28 VULIĆ-FARAC 2014, 43.

29 FITZ 1978, 191–192. vö. FMRU I, 174–178.

30 FMRU I, 179–180.

31 RAFMU II, 99–100.

32 KEREKES 1914, 145–146.

33 TORBÁGYI 1997, 105–109.

34 FITZ 1978, 172–173.

35 VULIĆ-FARAC 2014, 46.

36 Egy érme hiányzik a felsorolásból. NAD 2012, 400/18.

37 VULIĆ-FARAC 2014, 44–45.

38 FITZ 1978, 200–201.

A felsoroltakon kívül Bíróné-Sey K. említ egy Balatonbogláron talált 40 antoninianusból álló publikálatlan kincset, amely a 250-es években zárul.³⁹ A horvát Ivanac-gyűjteményben is található egy ismeretlen lelőhelyű 40 darabos, III. Gordianusszal induló és 260-ban záródó antoninianus kincs.⁴⁰ Nem Pannonia, de annak határához közeli Hochneukirchenben⁴¹ (241 db Antoninus Piustól), Tullban⁴² (1743 db Septimius Severustól) és Smederevóban⁴³ (8738 db Caracallától) is találtak Valerianus alatt záródó éremkincset.

Az aquincumi kincs 58,5%-ban tartalmazott I. Valerianus és Gallienus idejében vert érmeket. Hasonlóan magas arányt Apetlon (62,5%), Hochneukirchen (61%), Intercisa I (64%) és Szakcs (66,8%) esetében figyelhető meg. Az érelelet összetétele alapján a pénzforgalomból hirtelen kivont összegről van szó, tehát az elrejtéskor használatban lévő pénzt tükrözi. Az alacsony Severus-kori, de magas Valerianus-kori pénzek aránya elsősorban a pannoniai kincsekre jellemző.⁴⁴ A 3. sz. közepén záródó leletek általában kevés denariusból és többnyire antoninianiból állnak, amelynek hátterében a 238-tól megfigyelhető antoninianusra való átállás áll, amelyeket nagyobb mennyiségben, de kisebb ezüstartalommal vertek.⁴⁵ Az aquincumi polgárváros kincse tehát jól illeszkedik a század derekán korábban megfigyelt tendenciákba. Az ilyen típusú Valerianus idejében záródó depók Pannonia területén figyelhető meg a régióban legnagyobb arányban, amelyek minden bizonnyal a forrásokban is említett 258–260-as évek germán és szarmata betöréseivel hozhatók összefüggésbe.⁴⁶ A korszakban elrejtett kincsek területi elterjedése Pannonia északnyugati, déli, valamint középső részén figyelhető meg, amelyet kutatók igyekeztek a Regalianus és Ingenuus trónbitorlása körüli zavargásokkal, illetve a barbár betörésekkel magyarázni.⁴⁷ Az aquincumi lelet jelenti az egyetlen 260-nal záródó depót a tartomány északi és északkeleti felében.⁴⁸

Az új kincslelet az aquincumi polgárváros éremforgalmát tekintve is fontos új információkkal szolgál. Érdekes módon Valerianus és Gallienus közös uralkodásából viszonylag kevés pénz került eddig elő, összesen 27 darab (Fig. 6).

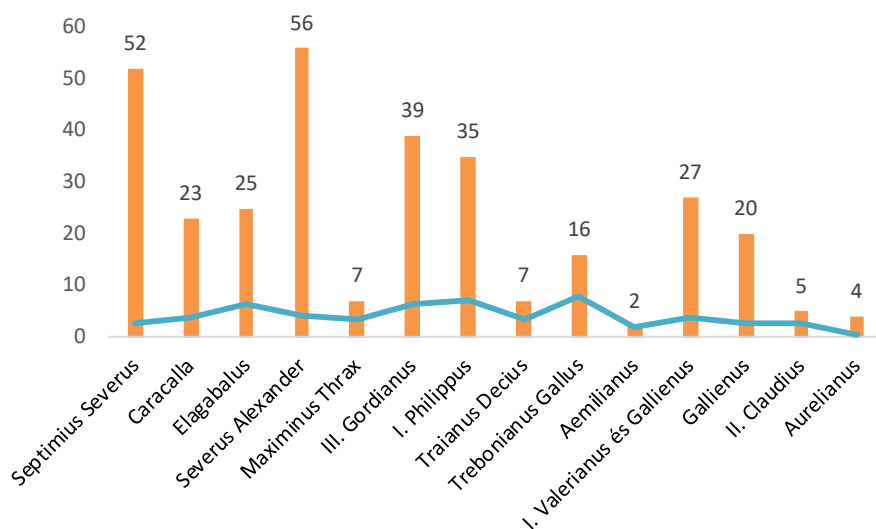

Fig. 6. Az aquincumi polgárváros 3. századi pénzforgalma.

39 BÍRÓNÉ-SEY-KÁROLYI-SZENTLÉLEKY 1971, 199. l. 54; BÍRÓNÉ SEY 1971-1972, 3. l. 1.

40 VULIĆ-FARAC 2014, 48–49.

41 FITZ 1978, 163–164.

42 FITZ 1978, 161–162.

43 FITZ 1978, 202–203.

44 FITZ 1978, 238.

45 A szabályt erősítő kivétel balozsamegyesi, berndorfi, bušetinai és oberdorfi kincsek, amelyekben több denariust rejtettek el, mint antoninianust. Utóbbi azért is érdekes, mert még későbbi 267–268-as záródású. BÍRÓNÉ-SEY-KÁROLYI-SZENTLÉLEKY 1971, 201–203; FITZ 1978, 164–165, 169–171.

46 *Paneg. Constantio Aug. dictus* 10,2; Eutrop. 9, 8, 2; Euseb. *Chron.* 220; Iord. *Rom.* 287; Mócsy 1974, 205–209; FITZ 1978, 325–329; Mócsy-FITZ 1990, 45.

47 BÍRÓNÉ SEY 1963, 67–69; ALBEKKER-BÍRÓNÉ SEY 1969, 23; BÍRÓNÉ SEY 1971-1972, 6–7; FITZ 1978, 325–326; GÁZDÁC 2010, 85–86. l. 98.

48 A brigetioi II, a bajót-pélföldszentkereszt, solymári és budaörsi kincsek mind Trebonianus Gallusszal záródnak. FMRÜ III, 57–61, 213; RÓMER 1869, 77–84; KABA 1983–1984, 7–17.

Ha ebből kivonjuk az kincs 24 veretét, akkor viszont csupán 3 darab maradt egy olyan korból, amelyben az éremverés mértéke meglehetősen nagy volt. Sőt, Gallienus egyeduralkodása alatt, amikor még intenzívebbé válik a kibocsátás, csak 20 érem figyelhető meg. Ez azért meglepő, mivel birodalom szerte és Pannoniában is több helyen (Carnuntum, Gorsium, Intercisa) ez a III. századi éremforgalom legjobban reprezentált időszak. ⁴⁹ A későbbi érmek is csak meglehetősen kis számban vannak jelen. Aquincum minden egyéb régészeti anyaga és megfigyelése is a polgár város feltehetően békés feladását támasztja alá a III. század második felében. ⁵⁰ A folyamat bizonyára összefügg az elhanyagolt erősítésekkel és a forrásokban említett barbár betörések okozta zavarokkal és bizonytalansággal. A jelenség nem egyedi, mivel Trebonianus Gallus idejében hagyják fel Brigetio polgár városát, valamint nagy valószínűség szerint az Aquincumig terjedő Dunaszakasz civil településeit is. ⁵¹

Összefoglalás

Az aquincumi polgár városban a múzeum régi épületétől csak pár méterre 1949-ben talált, ám mindmáig publikálatlan 41 darabos éremkincs fontos lenyomata a Pannoniát a 258–260-ban sújtó barbár betörések által a civil lakosság biztonságérzetét aláásó eseményeknek. Az éremlelet jól illeszkedik a tartományban eddig ismert kincsek meglehetősen nagyszámú sorozatába, ám a provincia ezen részéből még egy sem volt ismert. A 260-ban záródó kincs továbbá fontos adaléka a régióban általánosságban is megfigyelhető civil települések feladásának tendenciájának is. A polgár város épületei még a modern időkben is kincsek rejtekhelyéül szolgáltak, legalábbis egy fiatal elkövető menekülés közben aranyékszereket próbált meg a romok közé rejtetni 2019 júliusában. ⁵²

⁴⁹ GÄZDAC-HUMER 2013, 37, 40.

⁵⁰ LÁNG 2018, 151–164.

⁵¹ JUHÁSZ 2018, 18–19.

⁵² <https://www.blikk.hu/aktualis/belfold/az-aquincumi-romok-ala-rejtette-a-lopott-arany-nyaklancot-a-budapesti-tolvaj/szpd3vt> (utolsó megtekintés 2020.02.18)

Bibliográfia

ALBEKER M. – BIRÓNÉ SEY K.

1969 Antoninianus lelet Felsőtengelicről. *NK* 68–69, 1969, 13–23.

BÍRÓNÉ SEY K.

1963 A kistormási éremlelet. *FolArch* 15, 55–67.

1971–1972 Néhány III. századi éremlelet értékelése és ennek problémái, *NK* 70–71, 3–8.

BÍRÓNÉ-SEY K. – KÁROLYI M. – SZENTLÉLEKY T.

1971 A balozsamegyesi római ékszer- és éremlelet. *ArchÉrt* 98, 190–204.

BLAND, R.

2018 Coin hoards and hoarding in Roman Britain AD 43–c. 498. London.

BÖRZSÖNYI A.

1915 A győri főgimnáziumi múzeum és a környékbeli kincsleletek. *NK* 14, 97–100.

FITZ J.

1978 Der Geldumlauf der römischen Provinzen im Donaugebiet Mitte des 3. Jahrhunderts, Budapest-Bonn

FMRSI

II Kos, P.: *Fundmünzen der römischen Zeit in Slowenien II*. Berlin 1988.

FMRU

I Fitz J. (Ed.): *Fundmünzen der römischen Zeit in Ungarn. Band 1. Komitat Fejér*. Budapest – Bonn 1990.

II Lányi V. (Ed.): *Fundmünzen der römischen Zeit in Ungarn. Band 2. Komitat Győr-Moson-Sopron*. Budapest – Bonn 1993.

GĂZDAC, C.

2010 *Monetary circulation in Dacia and the provinces from the Middle and Lower Danube from Trajan to Constantine I (AD 106–337)*. Cluj–Napoca.

GĂZDAC, C. – HUMER, F.

2013 *Living by the coins*. Wien 2013. (<https://doi.org/10.2307/j.ctv6jm9n1>)

GUEST, P.

2015 The Burial, Loss and Recovery of Roman Coin Hoards in Britain and Beyond: past, present and future. In: Naylor, J. – Bland, R. (Eds.): *Hoarding and the Deposition of Metalwork from the Bronze Age to the 20th Century: A British Perspective*, BAR British Series 615. Oxford, 101–116.

HUSZÁR L.

1963 Éremlelőhelyek Veszprém megye területén. *VMMK* 1, 151–160.

- JUHÁSZ L.
2018 Monetary circulation in the municipium of Brigetio. In: Ivanišević, V. – Borić-Brešković, B. – Vojvoda, M. (Eds.): *Proceedings of the International Numismatic Symposium Circulation of antique Coin in Southeastern Europe. Viminacium, Serbia, 15–17 September 2017*. Beograd, 9–21.
- KABA M.
1983–1984 III. századi éremlelet Budaörsről. NK 82–83, 7–17.
- KEREKES P.
1914 A szakcsi római éremlelet. NK 13, 145–146.
- KUBITSCHKE, W.
1903 Ein Münzfund aus Südwestungarn. *ÖJh* 6, 107–110.
- LÁNG O.
2018 Is that really the end, or what happened in the civil town of Aquincum in the fourth century AD?. *ActArchHung* 69, 143–168. (<https://doi.org/10.1556/072.2018.69.1.6>)
- MÓCSY A.
1974 *Pannonia and Upper Moesia*. London – Boston.
- MÓCSY A. – FITZ J. (Eds.)
1990 *Pannonia régészeti kézikönyve*. Budapest.
- NAD, M.
2012 Coin Circulation AD 193–423. In: MIGOTTI, B. (Ed.): *The archaeology of Roman Southern Pannonia*. BAR International Series 2393, 385–409.
- PEKÁRY T.
1953 Aquincum pénzforgalma. *ArchÉrt* 80, 106–114.
- RAFMU
II PROHÁSZKA P. – TORBÁGYI M.: *Regesten der antiken Fundmünzen und Münzhorte in Ungarn. Band 2 Komitat Veszprém*. Budapest 2017.
- RIC
IV/2 MATTINGLY, H. – SYDENHAM, E. A. – SUTHERLAND, C. H. V.: *The Roman Imperial Coinage IV/2*. London 1938.
IV/3 MATTINGLY, H. – SYDENHAM, E. A. – SUTHERLAND, C. H. V.: *The Roman Imperial Coinage IV/3*. London 1949.
V/1 MATTINGLY, H. – SYDENHAM, E. A.: *The Roman Imperial Coinage V/1*. London 1972.
- RÓMER F.
1869 Solymári római ezüstéremlelet. *ArchÉrt* 2, 77–84.
- TORBÁGYI M.
1997 Zalaszentgróti antoninianus lelet. *Zalai Múzeum* 8, 109–116.
- VULIĆ, H. – FARAC, K.
2014 *Ostava antoninijana iz Vinkovca - A hoard of antoniniani from Vinkovci*. Vinkovci.

1. JULIA MAESA 218–222

Roma denarius 2,39 g
Av: IVLIA MAESA AVG
Rv: PVDICITIA
RIC 268; Eauze 393.

2. MAXIMINUS THRAX 236

Roma denarius 4,59 g
Av: IMP MAXIMINVS PIVS AVG
Rv: P M TR P II COS P P
RIC 3; Eauze 611.

3. I. PHILIPPUS 245–247

Roma antoninianus 3,76 g
Av: IMP M IVL PHILIPPVS AVG
Rv: ANNONA AVGG
RIC 28c; Eauze 789.

4. I. PHILIPPUS 245–247

Roma antoninianus 3,38 g
Av: IMP M IVL PHILIPPVS AVG
Rv: ANNONA AVGG
RIC 28c; Eauze 789.

5. I. PHILIPPUS 245–247

Roma antoninianus 2,94 g
Av: IMP M IVL PHILIPPVS AVG
Rv: AEQVITAS AVGG
RIC 27b; Eauze 777–778.

6. I. PHILIPPUS 247–248

Roma antoninianus 3,76 g
Av: IMP PHILIPPVS AVG
Rv: ROMAE AETERNAE
RIC 65; Eauze 804.

7. II. PHILIPPUS CAESAR 244–246

Roma antoninianus 3,77 g
Av: M IVL PHILIPPVS CAES
Rv: PRINCIPI IVVENT
RIC 219; Eauze 843.

8. II. PHILIPPUS 246–249

Antiochia antoninianus 4,30 g
Av: IMP M IVL PHILIPPVS AVG
Rv: AEQVITAS AVGG
RIC 240.

9. II. PHILIPPUS 249
 Antiochia antoninianus 3,51 g
 Av: IMP M IVL PHILIPPVS AVG
 Rv: P M TR P VI COS P P
 RIC 235.
10. TRAIANUS DECIUS 249–251
 Roma antoninianus 3,44 g
 Av: IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG
 Rv: VICTORIA AVG
 RIC 29c; Eauze 899.
11. TRAIANUS DECIUS 249–251
 Roma antoninianus 3,14 g
 Av: IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG
 Rv: ADVENTVS AVG
 RIC 11b; Eauze 895.
12. HERENNIUS ETRUSCUS CAESAR 250–251
 Roma antoninianus 3,14 g
 Av: Q HER ETR M[ES] DECIVS NOB C
 Rv: PRINCIPI [IV]VENTVTIS
 RIC 147c; Eauze 950.
13. HOSTILIANUS CAESAR 251?
 Antiochia antoninianus 3,37 g
 Av: C OVAL OSTIL MES COVINTVS CAESAR
 Rv: VICTORIA AVG
 RIC 201var; Eauze 966var.
14. TREBONIANUS GALLUS 251–253
 Roma antoninianus 3,35 g
 Av: IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG
 Rv: LIBERTAS AVGG
 RIC 38; Eauze 986
15. VOLUSIANUS 251–253
 Roma antoninianus 3,56 g
 Av: IMP CAE C VIB VOLVSIANO AVG
 Rv: AEQVITAS AV[G]G
 RIC 166; Eauze 1077.
16. AEMILIANUS 253
 Roma antoninianus 3,85 g
 Av: IMP AEMILIANVS PIVS FEL AVG
 Rv: MARTI PROPVGT
 RIC 6; Eauze 1104.

17. AEMILIANUS 253
Roma antoninianus 3,11 g
Av: IMP AEMILIANVS PIVS FEL AVG
Rv: DIANA VICTRI
RIC 2b; Eauze 1111.
18. I. VALERIANUS 254
Roma antoninianus 3,42 g
Av: IMP C P LIC VALERIANVS AVG
Rv: FIDES MILITVM
RIC 89; Eauze 1135.
19. I. VALERIANUS 254
Roma antoninianus 2,43 g
Av: IMP C P LIC VALERIANVS AVG
Rv: VICTORIA AVGG
RIC 125; Eauze 1141.
20. I. VALERIANUS 255
Antiochia antoninianus 2,98 g
Av: IMP C P LIC VALERIANVS AVG
Rv: DIANA LVCIFERA
RIC 212 (Viminacium); Eauze 1154.
21. I. VALERIANUS 254–256
Viminacium antoninianus 3,29 g
Av: IMP C P LIC VALERIANVS P AVG
Rv: PROVID AVGG
RIC 248 (Mediolanum); Eauze 1387.
22. I. VALERIANUS 255–256
Roma antoninianus 3,06 g
Av: IMP C P LIC VALERIANVS P F AVG
Rv: APOLINI COSERVA
RIC 72; Eauze 1146.
23. I. VALERIANUS 255–256
Roma antoninianus 3,05 g
Av: IMP C P LIC VALERIANVS P F AVG
Rv: [AP]OLINI COSERVA
RIC 72; Eauze 1146.
24. I. VALERIANUS 255–256
Roma antoninianus 2,56 g
Av: [IMP] C P LIC [VA]LERIANVS P F AVG
Rv: VICTORIA AVGG
RIC 128; Eauze 1164.

25. I. VALERIANUS 255–256
 Roma antoninianus 3,89 g
 Av: [IMP C P LI]C VALERIANVS P F AVG
 Rv: P M TR P III COS IN P P (sic!)
 RIC 418; Eauze 1160.

26. I. VALERIANUS 255–256
 Roma antoninianus 2,89 g
 Av: [IMP C P LI]C VALERIANVS P F AVG
 Rv: VICTORI[A AV]GG
 RIC 126; Eauze 1174.

27. GALLIENUS 254 tavasz – vége
 Roma antoninianus 3,39 g
 Av: IMP C P LIC GALLIENVS AVG
 Rv: CONCORDIA EXERCIT
 RIC 132; Eauze 1217.

28. GALLIENUS 254 tavasz – vége
 Roma antoninianus 2,76 g
 Av: IMP C P LIC GALLIENVS AVG
 Rv: IOVI CONSERVA
 RIC 143; Eauze 1220.

29. GALLIENUS 255–256
 Roma antoninianus 2,81 g
 Av: IMP C P LIC GALLIENVS AVG
 Rv: VICTORIA AVGG
 RIC 169var; Eauze 1255.

30. GALLIENUS 257 eleje – 258 közepe
 Viminacium antoninianus 3,10 g
 Av: IMP GALLIENVS P F AVG
 Rv: VICT GERM
 RIC 404 (Mediolanum); Eauze 1425.

31. GALLIENUS 257 tavasz
 Roma antoninianus 3,23 g
 Av: IMP GALLIENVS P F AVG GERM
 Rv: APOLINI [CON]SERVA
 RIC 126var; Eauze 1278.

32. GALLIENUS 257 tavasz
 Roma antoninianus 2,23 g
 Av: IMP GALLIENVS P F AVG GERM
 Rv: VIRTVS AVGG
 RIC 186; Eauze 1265.

33. GALLIENUS 259–260 júl-aug.

Colonia Agrippinensium antoninianus 3,72 g
Av: GALLIENVS P F AVG
Rv: GERMANICVS MAX V
RIC 18 (Lugdunum); Eauze 1512.

34. II. VALERIANUS 256 eleje – 258 közepe

Viminacium antoninianus 3,32 g
Av: P LIC VALERIANVS CAES
Rv: IOVI CRESCENTI
RIC 13; Eauze 1438.

35. II. VALERIANUS 256 tavasz – 258 eleje

Roma antoninianus 2,53 g
Av: [P] C L VALERIANVS NOB CAES
Rv: PIETAS AVGG
RIC 20; Eauze 1338.

36. MARINIANA DIVA 254 tavasz – 258 nyár eleje

Roma antoninianus 2,28 g
Av: DIVAE MARINIANAE
Rv: CONSECRATIO
RIC 6; Eauze 1321.

37. SALONINA 254 tavasz – 258 nyár eleje

Roma antoninianus 3,00 g
Av: SALO[NIN]A AVG
Rv: IVNO REGINA
RIC 29; Eauze 1326.

38. SALONINA 254 tavasz – 258 nyár eleje

Roma antoninianus 2,45 g
Av: SALONINA AVG
Rv: IVNO REGINA
RIC 29; Eauze 1326.

39. SALONINA 254 tavasz – 258 nyár eleje

Roma antoninianus 2,41 g
Av: SALONINA AVG
Rv: IV[NO REG]INA
RIC 29; Eauze 1326.

40. SALONINA 254 tavasz – 258 nyár eleje

Roma antoninianus 2,38 g
Av: CORN SALONINA AVG
Rv: PIETAS AVG
RIC 21var; Eauze 1432.

41. SALONINA 254 tavasz – 258 nyár eleje
Roma antoninianus 2,03 g
Av: COR[N SALO]NINA AVG
Rv: VES[T]A
RIC 39; Eauze 1437.

